

незалежності та добробуту на своїй території, а також спричинили суттєвий вплив на тогочасну культуру Візантії зокрема та античний і середньовічний культурно-антропологічні простори загалом.

Основними досягненнями давньоруської філософської традиції можна вважати впровадження писемності, виникнення основних понять та категорій, повага до освіченості та поширення грамотності широких верств населення через школи та монастирі. Тим самим пояснюється досить швидко на теренах Київської Русі поява широкого кола світських та релігійних діячів, які спрямовували свої інтелектуальні та духовні зусилля на розбудову демократичного суспільства.

Тож, філософська думка часів Київської Русі виявила вплив не тільки на тогочасні державотворчі процеси, але й постійно стимулює до соціального та особистого розвитку, спонукає мислячу громадськість і народ до самостійності, що є надзвичайно актуальним для сучасної української філософії, яка зосереджена на програмі цивілізаційного вибору України та пошуку ефективних шляхів її розбудови.

Список використаних джерел

1. Горський В. С. Історія української філософії: Курс лекцій. Київ: Наукова думка, 2009. URL: <http://thales2002.narod.ru/horzsm.html> (дата звернення 15.03.2021).
2. Огородник І. В. Філософська думка східних слов'ян: Бібліографічний словник. Київ: Парламентське вид-во, 2009. С. 10-50.
3. Проблема сенсу життя людини в українській середньовічній філософії: Моногр. / І. Жеребило. Київ: Нац. банк України, Львів: Львів. банк. ін-т, 2004. 223 с.
4. Філософські ідеї в культурі Київської Русі: Збірник наукових праць. 2011. Вип. 4. 142 с.
5. Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. Історія філософії: Підручник. Київ: Вид-во ПАРАПАН, 2002. С. 110-135.

Куц Є. В., здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії 1 року навчання
Науковий керівник – **Киселиця С. В.**, к. філос. н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПЛАНОВАНЕ ЗАСТАРІВАННЯ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Плановане застарівання описує стратегію, коли поточна версія продукту стане застарілою або некорисною протягом відомого періоду часу. Цей крок гарантує, що споживачі будуть звертатися за заміною в майбутньому, таким чином, посилюючи попит.

Сучасна модель споживчої поведінки характеризується надмірним споживанням, яке суттєво перевищує базові потреби людини і називається надспоживанням, або споживацтвом. Саме тому сучасне суспільство більшість філософів та вчених-соціологів характеризують як суспільство споживацтва, яке формує певні поведінкові настанови, а саме: витратити кошти на речі, які можливо ніколи не будуть використані, не бережливе ставлення до речей, які можна купити у будь-який час і в будь-якій кількості, навіть не виходячи з дому, купівля нових речей, коли старі ще не вичерпали свого ресурсу використання тощо [1].

Кілька секторів економіки більш відомі запланованим старінням, ніж інші.

У моді, широко прийнято, що нейлонові панчохи доволі часто рвуться, тим самим вимагаючи постійної заміни. У 1935 році в хімічній лабораторії концерну *DuPont* був винайдений нейлон. До 1939-му в продажі з'явилися нейлонові панчохи. Вони були настільки надійні, що деякі чоловіки на суперечку використовували їх в якості буксирного тросу для автомобіля – цілком вдало. І тут керівництво *DuPont* зрозуміло: коли спаде ажіотаж (за перший рік продажів було реалізовано 64 мільйони пар) і у кожній жінки буде по дві-три пари відмінних панчох, прибуток різко впаде. В результаті панчохи стали витратним матеріалом.

В пожежній станції №6 в Лівермор, Каліфорнія, лампочка світиться на невеликій вітрині. Це виглядає звичайним явищем, але вона знаходиться на безперебійному живленні, а веб-камери ведуть трансляцію горіння звичайної лампочки в режимі онлайн [2]. Ця лампа носить назву столітньої, і вона працювала і працює понад 117 років з дуже малими перервами. У 2011 році пройшов мільйон: один мільйон годин майже безперервної роботи [3].

Так з'явився сумнозвісна монополія *Фебус*: в 1920-х роках представники провідних світових компаній – виробників освітлювальних ламп, таких як німецька компанія *Osram*, британська *Associated Electrical Industries* і американська *General Electric*, змовились штучно скоротити термін служби своїх ламп до 1000 годин. Подробіці цієї афери стали відомі лише через кілька десятиліть, коли державні органи та журналісти почали проводити розслідування [4].

Тим часом, в технологічному секторі, цикл заміни особистих електронних пристроїв, таких як смартфони, став два-три роки. Для підтримки актуальності пристрою виробники вносять оновлення програмного забезпечення для додавання нових функцій. Але у оновлення програмного забезпечення є і побічні ефекти, наприклад уповільнення роботи пристрою. Крім того деякі технологічні гіганти, випускають оновлення для пристроїв протягом кількох років, далі підтримка припиняється віддаючи перевагу розробці нових моделей.

Заплановане застарівання також стосується виробників автомобілів, які щорічно представляють нові версії їх моделей. Як правило, для зменшення вартості розробки, автомобілі одного концерну будуються на одній платформі. Найчастіше, зміни нових моделей стосуються дизайну автомобіля. У 20-столітті *General Motors* стала позначати нові моделі роками, тим самим закликаючи споживача купувати найостаннішу, а значить, найкращу машину, – відмінний спосіб потішити своє самолюбство і справити враження на знайомих.

Інші продукти також можуть містити конструктивні особливості, призначені для того, щоб перешкодити ремонту, такі як «захищені від несанкціонованого доступу» гвинти *Apple Pentalobe*, які нелегко видалити за допомогою звичайних споживчих інструментів. У пральних машинах з фронтальним завантаженням підшипник барабана – критичний і схильний до зносу механічний компонент – постійно вбудований в пральний бак або навіть має герметичний зовнішній бак, що робить неможливим заміну підшипників без заміни всього бака. Вартість такого ремонту може перевищити залишкову вартість приладу, що призведе до його утилізації [5].

У 2015 році уряд Франції встановив штраф в розмірі до 300 000 євро і тюремний вирок терміном до двох років для виробників, які заздалегідь планують вихід своєї продукції з ладу. Це правило актуально не тільки через санкції, які воно встановлює, а й тому, що вперше законодавчий орган визнав існування запланованого морального зносу. Ці методи

можуть включати «навмисне введення дефекту, слабкого місця, заплановану зупинку, технічне обмеження, несумісність або інші перешкоди для ремонту» [5].

Європейський Союз (ЄС) також звертається до цієї практики. *Європейський економічний і соціальний комітет (EESC)*, консультативний орган ЄС, оголосив в 2013 році, що він вивчає «повна заборона на заплановане старіння». У ньому йдеться, що заміна товарів, які повинні перестати працювати протягом двох або трьох років після покупки, була марною тратою енергії і ресурсів і приводила до забруднення.

Плановане старіння завдає прямої шкоди навколишньому середовищу. Для виробництва нових виробів потрібні нові ресурси і енергія, видобуток яких дуже неекологічні. Заводи, фабрики зливають відходи в річки, забруднюючи їх і тим самим вбиваючи флору і фауну. Щорічно Червона книга поповнює колекцію рідкісних тварин і рослин.

Безперечно, розвиток економіки це важливий процес для загального блага всього людства. Перехід від лінійної економіки до кругової дозволить значною мірою позбутися негативних наслідків впливу запланованого застарівання виробниками. В основі кругових системах повторне використання, спільне використання, ремонт, модернізація, реконструкція і переробка товарів для створення замкнутої системи, що зводить до мінімуму використання ресурсів та утворення відходів. Метою економіки замкнутого циклу є продовження терміну використання продуктів, обладнання та інфраструктури, тим самим підвищуючи продуктивність цих ресурсів.

Список використаних джерел

1. Самойлович А. Г., Киселиця С. В. Ідеологія споживацтва: витoki та ризики // *Юність науки: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: збірник тез доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених* (м. Чернігів, 23-24 квітня 2020 р.) / Національний університет «Чернігівська політехніка». Чернігів: ЧНТУ, 2020. URL: <https://stu.cn.ua/media/files/conference/yun20-t2.pdf> (дата звернення 12.03.2021).
2. Livermore Centennial Light Bulb. URL: <http://www.centennialbulb.org/> (дата звернення 12.03.2021).
3. The Lightbulb Conspiracy: Shining Light On Planned. URL: <https://www.urbo.com/content/the-lightbulb-conspiracy-shining-light-on-planned-obsolescence/>
4. «Запланированное устаревание»: коварный заговор производителей? / BBC. URL: <https://www.bbc.com/russian/vert-fut-36798142> (дата звернення 11.03.2021).
5. Запланированное устаревание / Planned obsolescence. URL: https://ru.qaz.wiki/wiki/Planned_obsolescence (дата звернення 10.03.2021).